

50. obljetnica izložbe Glagoljica u Sveučilišnoj knjižnici u Rijeci

Lubiana, Orietta

Source / Izvornik: **Baščina - glasilo Društva prijatelja glagoljice, 2019, 56 - 59**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:188:498271>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka Library - SVKRI Repository](#)

50. obljetnica izložbe Glagoljica u Sveučilišnoj knjižnici u Rijeci

Povečanost obilježavanja 50. obljetnice stalne kulturno-povijesne izložbe *Glagoljica* u Sveučilišnoj knjižnici u Rijeci održana je 5. prosinca 2018. godine u sklopu obilježavanja 45. obljetnice Sveučilišta u Rijeci i 385. obljetnice visokog obrazovanja u Rijeci.

Sama je izložba svojevrsni kulturni spomenik, ali i podsjetnik na ishodište hrvatskog jezičnog, nacionalnog i kulturnog identiteta. Otvorena je 30. prosinca 1968. godine u tadašnjoj Naučnoj biblioteci.

Orietta Lubiana

Proslavom ovog značajnog jubileja Sveučilišna knjižnica željela se prisjetiti autora izložbe: prvenstveno akademika Branka Fučića, a zatim Vande Ekl, tadašnje ravnateljice knjižnice i Igora Emilija te značaja otvorenja izložbe u povijesnom kontekstu - povodom 25. godišnjice priključenja Istre, Rijeke i kvarnerskih otoka matici domovini, kojom prigodom je izložba i bila otvorena.

Izložba *Glagoljica* jedina je takva izložba u Hrvatskoj. Prati kronološki tijek razvoja pisma glagoljice i nastanka glagoljskih spomenika (kameni, rukopisni, tiskani spomenici i freske), koji svjedoče o njegovom povijesnom kontinuitetu na području Istre i sjevernoga

Jadrana na kojemu je pismenost prisutna gotovo tisuću godina - od ćirilometodske misionarske akcije u IX. stoljeću, do posljednjega svjedočanstva o upotrebi glagoljskog pisma u XIX. stoljeću.

Pored kopija, koje je izradio Branko Fučić sa svojim bratom Dragom, na izložbi se nalazi i nekoliko originalnih glagoljskih rukopisa: tri misala iz XV. stoljeća (oba Vrbnička i Ljubljanski) i riječki fragmenti glagoljskog brevijara iz XIV. i XV. stoljeća (ukupno oko 130 izložaka).

Program svečanosti obuhvatio je izlaganja o autorima izložbe *Glagoljica*: prof. dr. sc. Marine Vicelja-Matijašić o Branku Fučiću, mr. sc. Daine Glavočić o Vandi Ekl, mr. sc. Ervina Dubrovića o Igoru Emiliju i mr. sc. Oriette Lubiana o Branku Fučiću i izložbi *Glagoljica* u Sveučilišnoj knjižnici u Rijeci.

Petar Trinajstić

Ravnateljica Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, dr. sc. Tatijana Petrić, predstavila je tematski portal projekta *Hrvatska glagoljica: digitalizacija građe i uspostava digitalne zbirke* nazvan *glagoljica.hr*, koji je Nacionalna i sveučilišna knjižnica pokrenula u suradnji s hrvatskim znanstvenicima i baštinskim ustanovama, kako bi potaknula digitalizaciju glagoljskih knjiga i rukopisa iz hrvatskih i inozemnih

Dvorana izložbe Glagoljica

ustanova te ih dala na uvid istraživačima, studentima, učenicima i široj javnosti. Sveučilišna knjižnica Rijeka partner je na ovom projektu.

U sklopu svečanosti otvorena je i izložba fotografija nazvana *Akademik iz kontejnera - Ki je Branko Fučić?* Izložene su dvadeset i dvije crno-bijele fotografije na platnu velikog formata sa šezdesetak motiva iz života Branka Fučića, dosad nepoznate javnosti. Autor izložbe, majstor fotografije i filma Petar Trinajstić, dugogodišnji je prijatelj i suradnik akademika Branka Fučića. Prikazan je i video-isječak iz života akademika Fučića, koji je autor Petar Trinajstić snimio tijekom njihova zajedničkoga rada.

Bilježavanje ove značajne obljetnice pratio je i poseban prilog Novog lista - *Glagoljica*, urednika Brune Lončarića, objavljen na dan svečanosti, 5. prosinca 2018. godine.

Idejna začetnica i voditeljica projekta *Obilježavanje 50. obljetnice izložbe Glagoljica u Sveučilišnoj knjižnici u Rijeci* je mr. sc. Orietta Lubiana.

Obilježavajući zlatni jubilej izložbe, prisjetili smo se riječi dr. Branka Fučića iz predgovora *Vodiča po izložbi*, izdanog 1968. godine:

Glagoljica je izvorno slavensko pismo. Rodilo se na tlu grčke knjige. Preselilo se zatim isključivo na tlo latinske knjige da bi očuvavši svoju vlastitost postalo jedinstven fenomen u kulturno-historijskom evropskom prostoru. Na krajnjem zapadu svoje zemljopisne raširenosti, na istarsko-kvarnerskom području, doživjelo je ono svoj najbujniji i najtrajniji procvat. (Od ćirilo-metodske misionarske akcije u IX. stoljeću do posljednjih svjedočanstava o upotrebi glagoljskog pisma u XIX. stoljeću, protekao je život ove pismenosti kroz cijelo jedno tisućljeće. Glagoljica je u nas prožimala život liturgije, prava, društvenih ustanova, lijepu književnost, znanost i život sva-

kidašnji.) Omogućila je kulturu našeg čakavskog književnog jezika, izraz naših kulturnih sadržaja i očuvanje naše samosvijesti. Postala je i ostala kroz duga stoljeća nacionalnim pismom Hrvata.

Ova izložba usmjerena je prvenstveno na prikaz glagoljice našeg kraja. Ona pruža sliku njena razvoja u povijesnom vremenu, u zemljopisnom prostoru i ljudskom ambijentu.

Do amisa o izložbi glagoljice rodila se u Akademijinom institutu u Rijeci u ranim pedesetim godinama prošloga stoljeća, kada je trebalo znanstvenim i terenskim istraživanjima argumentirati da netom priključeni anektirani dijelovi Hrvatske - Istra, Rijeka, Zadar i otoci - pripadaju matici zemlji. Postojanje glagoljice u ovim krajevima najjači je dokaz tome, jer -

Tatijana Petrić, ravnateljica NSK

kako je navedeno u Memorandumu oblasne narodne skupštine za Istru koji je predan Međusavezničkoj komisiji za razgraničenje između Jugoslavije i Italije - glagoljica je postojala tamo gdje su i Hrvati.

Zasluga dr. Branka Fučića za te je podatke nesumnjiva, a isti su bili predstavljeni 1946. godine na izložbi Svjedočanstva o slavenstvu Istre. Izložbu je priredio prigodom posjeta Međusavezničke komisije Oblasni narodnooslobodilački odbor za Istru, a bila je postavljena u zgradi Biskupskog sjemeništa u Pazinu. Izložbu i prateći katalog uredio je msgr. Božo Milanović, istaknuti istarski svećenik, a Branko Fučić sudjelovao je u postavljanju izložbe i pisanju kataloga, koji je tiskan 1946. godine u Rijeci.

U danima završetka Drugoga svjetskog rata Branko Fučić, već profesor povijesti umjetnosti s diplomom Filozofskoga fakulteta, našao se na životnom raskrižju. Zajedno s braćom Mladenom i Dragom odlučuje

Izložba fotografija Akademik iz kontejnera - Ki je Branko Fučić

privremeno napustiti Zagreb i otputovati u Istru. Razlog takve odluke prije svega je bio domoljubni: Istra se nakon dvadeset i pet godina pod talijanskom okupacijom vraća matici Hrvatskoj. U tom su ozračju mnogi mladi ljudi odlučili doseliti u Istru i pomoći u njenom priključenju matici zemlji i nacionalnom buđenju.

Kada su 1945. oslobođeni istarski krajevi, Branko Fučić i njegova braća javili su se, poput stotina intelektualaca, za rad u Istri.

U ana 17. lipnja 1945., u razrušenoj Rijeci, prenoćio je u hotelu Adria, danas zgradi u Splitskoj ulici 2. Tu je upoznao odvjetnika dr. Hrvoja Mezulića, čija je cijela obitelj još 1914. godine pobjegla iz Pule pred fašizmom i sklonila se u Zagreb. Sada se dr. Mezulić vraćao u Istru kao šef Komisije za istraživanje ratnih zločina u Jugoslaviji.

Branko Fučić doznao je još te noći da predstoje dani međunarodne borbe za sjedinjenje Istre matici zemlji Hrvatskoj, da je Istra tijekom tih proteklih dvadeset i pet godina pod Italijom bila odnarođena, kad su uništavana sva kulturna dobra; već od 1918. godine zatvarane su hrvatske čitaonice i škole, a od 1923. godine zabranjen je hrvatski jezik u školama te uporaba staroslavenskog jezika u crkvama.

Glagoljicu, to nacionalno hrvatsko pismo, krunski dokaz slavenstva na ovim prostorima, nije se smjelo ni spominjati.

Dr. Hrvoje Mezulić rekao je: *Mi to moramo dokazati međunarodnoj zajednici kako bi nam Istra konačno i pravno pripala te dodao da namjerava napisati i knjigu o fašističkim zločinima.*

Najvjerojatnije se te olujne ljetne noći u Rijeci rodila i klica buduće izložbe o glagoljici, koja je otvorena u Sveučilišnoj knjižnici, tada Naučnoj biblioteci, 30. prosinca 1968. godine.

Susret s dr. Mezulićem promijenio je životni put Branka Fučića koji mu je, uz ostalo, rekao:

(...) pođi sa mnom u Istru i Labin (...) tamo ćeš nam trebati, nemamo nijednog povjesničara umjetnosti. Došao si kao naručen... Istra je puna povijesnih spomenika, to ti je terra incognita. (...) Zapamti, za tebe mladoga povjesničara to je rudnik, ne istarskoga crnoga ugljena, nego rudnik povijesti. Pođi sa mnom.

Nakon dolaska u Labin, Branko Fučić odmah je morao krenuti u istraživanje glagoljskih spomenika i staroslavenskih dokumenata po crkvama, župama i kućama kako bi se u tome kulturnome blagu pronašli tragovi hrvatskoga identiteta, potpuno zatomljena u protekla gotovo tri desetljeća. Sve što bude našao, predočit će se međunarodnim misijama kao krunski dokaz prigodom razgovora o konačnom prisjedinjenju Istre domovini.

Trebaš istražiti, inventarizirati i zaštititi te spomenike, rečeno mu je.

Marina Vicelja Matijašić

A kademik Branko Fučić u potpunosti je izvršio taj davno dani mu domoljubni i stručni zadatak, taj misionarski put u gnijezdo hrvatske glagoljice, baveći se njime čitav svoj radni vijek. Tijekom 1945. i početkom 1946. pronašao je brojne glagoljske natpise, freske i grafite pisane glagoljicom, kojima se moglo dokazati da je Istra slavenska zemlja.

Rezultate svojih dugogodišnjih istraživanja objavio je u mnogim znanstvenim člancima i publikacijama, objedinivši ih u svom najznačajnijem djelu – *Glagoljski na-*

tpisi (Zagreb, JAZU, Razred za filologiju i Razred za likovne umjetnosti, 1982.). Od tisuću glagoljskih natpisa i grafita polovicu je otkrio sam, a obradio je glagoljske natpise od 11. do kraja 18. stoljeća.

Grafiti, isticao je Fučić, otkrivaju malu povijest malih ljudi, iz ljudske svakidašnjice. To su mala zrcala u kojima su se spontano izražavali život i vrijeme. Oni pružaju obilje podataka o jeziku, pismu, gospodarskim i zdravstvenim prilikama. Glagoljski grafiti pokazuju odjeke velikih povijesnih kretanja u malim sredinama. (...)

Prostor izložbe Glagoljica s Bašćanskom pločom

Akademkinja Anica Nazor prigodom smrti Branka Fučića napisala je: *Branko Fučić otkrivao je i istraživao istarske freske, glagoljske natpise i grafite. Zvali su ga "sakristanom" istarskih crkava, što je on doživljavao kao kompliment i priznanje. Nema crkve u Istri, Hrvatskom primorju ili na kvarnerskim otocima u kojoj nije bio. Isticao je da su crkvice po grobljima, po šumarcima, po osamama godinama bili njegovi kabineti, njegovi instituti, njegova blažena radna mjesta bez posjeta, bez sastanaka, bez telefona. U tim je crkvicama otkrivao srednjovjekovne freske i na njima glagoljske grafite. (...) Za prvovrzdne povijesne izvore Branko Fučić je vrednovao glagoljske grafite, male, sitne, sekundarne natpise naknadno uparane ponajviše na freskama i zidovima crkava.*

Staro kamenje s glagoljskim natpisima za Fučića nikad nije bilo ni mrtvo ni hladno. Oronuli crkveni zidovi nisu bili nijemi. On je iz njih oživio čitav jedan potonuli svijet u koji se sam godinama uživljavao.

Rav je taj entuzijazam i golemo znanje akademik Fučić utkao i u rad na postavljanju izložbi o glagoljici.

Prvu značajnu izložbu na temu glagoljice, pod nazivom *Tisuću godina glagoljice*, postavio je 1955. godine u atriju Guvernerove palače u Rijeci zajedno s dr. Danilom Kleonom i arhitektom Igorom Emilijem. Godine 1958. bio je postavio i Glagoljsku izložbu u Jadranskom institutu u Rijeci, dok je stalnu kulturno-povijesnu izložbu *Gla-*

goljica Branko Fučić postavio 1968. godine u suradnji s tadašnjom ravnateljicom Naučne biblioteke dr. Vandom Ekl, arhitektom Igorom Emilijem, akademskim slikarom Eugenom Kokotom i fotografom Ninom Vranićem u zgradi današnje Sveučilišne knjižnice.

A kademik Fučić izradio je koncepciju izložbe, radio teme, obradio i oblikovao izložbene jedinice, izabrao eksponate, izradio s bratom Dragom kopije-odljeve kamenih ploča s glagoljskim natpisima, dizajn panoa, autor je više fotografija, napisao je tekst za Vodič koji je preveden na engleski i njemački jezik, a izložba je proširena 1986. godine.

Nakon otvorenja izložbe *Glagoljica* u tadašnjoj Naučnoj biblioteci Branko Fučić između ostaloga je rekao:

Ono što je pred vašim očima sada na izložbi prihvaćeni i fiksirani dokument i što za prvi dojam oka, štoviše pridonosi i dekorativnoj vrijednosti ovog prostora kao enterijera (...) - za mene su stvari velikog i neponovljivog uzbuđenja. One spadaju među moje najljepše trenutke u životu.

(...) Prijatelji mi prigovaraju da postupam neracionalno, da gubim vrijeme na ono što, u stvari, ne bi bio moj posao. Na primjer, na odlijevanje kamenih spomenika. Ali, kako mogu prepustiti drugome ono za što sam emotivno vezan i k tomu prepustiti jedan posao koji me od ranog djetinjstva prati kao hobi i koji mi je u šturim danima institutskih neimaština služio kao nužna dokumentacija za studij i koji se sada (govorim pomalo i sujetno) pojavljuje na ovoj izložbi kao njen kreativni prinos.

(...) Otvorenje: moj izvanredni doživljaj bili su studenti, bila je mladost ovog grada koja je zdušno glagoljala, bile su dimenzije njihovih glasova u prostoru kada je mrtvo slovo s požutjelih pergamena i uvelih papira dobilo živu ljudsku boju, toplinu krvi, prisnost ljudsku i zavičajnu, miris rodnog moga kraja i dijalekta materinjeg. Neću ništa da vam govorim o fanfari sopila koje ne slušam uhom nego dišem punim plućima, jer na kraju krajeva na otvorenju nisam bio ništa drugo nego pravi stari glagoljaški Bodul.

Poruka je izložbe da je glagoljica, kao izvorno slavensko pismo, snažno prisutna u krajevima Istre i Rijeke i na kvarnerskim otocima i dokaz stoljetne pripadnosti tih krajeva Hrvatskoj. Pripojenje je bilo samo povratak zemlji kojoj je glagoljica domaće pismo ovih krajeva.

U godinama koje dolaze, ova bi izložba svakako zavrjedila revitalizaciju, pa i nadopunu, novi medijski pristup, a možda i dizajn. 🗨️